

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethicæ Doctrinæ Elementa, Et Enarratio Libri quinti
Ethicorum**

Melanchthon, Philipp

Witebergæ, 1583

VD16 ZV 20638

Virtvtes Secvndæ Tabvlæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56560](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56560)

Manit. lib. 4.

Exemplumq; Dei quisq; est in imagine parvum.
Ergo congruere cum Deo debet.

TERTIA CLARISSIMA
& firmissima.

Natura hominum condita est, præcipue ad agnitionem Dei, & vt in illa agnitione ei obediat, secundum totam legem naturæ, quia hæc obedientia & agnitio sunt propria opera hominis. Et vt sciamus hæc esse præcipua opera hominis, & necessaria, additus est carcer iudicium conscientie, & manifestæ pœnæ, quæ sequuntur atrociora scelera.

Ergo, cum Deus docuerit hanc obedientiam, & puniat non obedientes, necesse est ei obedire.

VIRTUTES SECUNDÆ
D E T A B U L A.

In secunda primum constituitur imperium, quo homines ab hominibus gubernantur. Horum imperiorum fons est, gubernatio parentum. Est ergo prima virtus in hac tabula, iusticia vniuersalis in gubernante & subdito. Est autem iusticia vniuersalis obedientia iuxta omnes leges. Gubernator debet inferioribus hæc omnia, vt

regat

regat eos secundum omnes leges Decalogi. Rursus et inferior debet obedientiam prestare iuxta omnes leges.

Hic autem perspicue sunt demonstrationes. Natura hominum ad societatem condita est. Ergo necesse est, esse ordinem gubernationis, & vitari omnia turbantia societatem.

Turbat autem contumacia.

Ideo obedientia necessaria est.

Pertinet autem ad quartum præceptum, pietas erga parentes, & pietas erga natos, quarum utraq; est species Iusticiæ. Item iusticia coniugii inter sese, de qua imprimis est digna memoria Pythagoræ sententia, quam Aristoteles in Oeconomicis citat, videlicet, Maritum debere uxori beneficentiam & clementiam, quia sponsa ei, ad aram, ut supplex, commendatur. Iam hic ius supplicum considerandum est. Imbecillior petit, ne secum summo iure agatur, & imago pulcherrima est coniugii Christi & Ecclesiæ, Ecclesia ad aram adducitur ad Christum, ipse recipit protegendam, & tacet pro ea prostratus ad aram, id est, coram æterno Patre.

Iusticia particularis est virtus, quæ suum cuiq; tribuit.

Hanc tria præcepta sequentia complectuntur: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facis. Et demonstratio perspicua est,

Quæ

hæc virtus fit
ad 5. 6. & 7.
p. 10.

Qualibet res in natura, quantum potest, appetit conseruationem suae speciei, naturali inclinatione, vt semina sunt in plantis & animantibus.

Iniusta caedes, turbatio coniugij, & iniusta facultatum direptiones destruunt speciem.

Ergo necesse est, haec mala prohiberi.

Ad praeceptum quintum etiam pertinet mansuetudo, quae est virtus, quae moderatur iram, ne contra iusticiam faciat. Ad sextum praeceptum pertinet castitas, quae est virtus, quae vitat omnes commixtiones à Deo prohibitas. Demonstratio aliqua ex parte nota est.

Ordo naturae diuinus est, & ei obtemperandum est.

Est autem ordo diuinus & immutabilis, vt in his, qui sunt faecundi sit maris & feminae coniunctio, & ne haec societas turbetur.

Ergo parère necesse est.

Cum autem haec demonstratio non satis perspicue omnia scelera turbantia hunc ordinem prohibeat, Deus expressa voce etiam in Paradiso ante lapsum hominum, prohibuit omnes commixtiones extra legitimum coniugium, quod his verbis instituit: Erunt duo in carnem vnam, id est, inseparabiliter iuncti, vnus mas, & vna femina.

Quare diligenter obseruandum est hoc praeceptum

Gen 2.

ceptum in Paradiso expresse etiam ante lapsum editum esse, quia Deus etiam in integra natura voluit sibi obedientiam hoc ordine præstari.

Rursus etiam hic præcipue observandum est, miseram doctrinam virtutum generi humano traditam esse, ut qualis sit ipse Deus consideretur, est iustus, id est, æqualis omnibus sine negotio, et horribiliter irascens peccato in omnibus, et recipiens omnes, qui ad filium confugerint, est verax et castus, ut discernatur ab omnibus naturis mendacibus et immundis.

Urgitur intellectus sit huius discriminis, voluit Deus harum virtutum noticiam in genere humano lucere, et cum Deum non possimus amplecti brachijs, ut molem corpoream, mente intueendus est, et veris proprietatibus discernendus ab alijs naturis, quod sit omnipotens, sapiens, verax, bonus, iustus, castus, liberrimus, iudex, et quotidie in invocatione hæ proprietates cogitanda sunt: Inuoco te omnipotens, æterne, viue Deus, æterne Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te patefecisti immensa bonitate, et clamasti de Filio tuo, Domino nostro Iesu Christo: Hunc audite. Conservator cæli et terræ, et hominum, et Ecclesiæ tuæ, et conseruator, et opitulator, et resuscitator, vna cum filio tuo Domino nostro Iesu Christo, et Spiritu sancto, sapiens, bone, verax, iuste, caste, liberrime, misericors, verè diligens et exaudiens nos,

G custos

custos Ecclesie tue, Miserere mei propter Filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, quem voluisti pro nobis esse victimam, *Mediana hinc est supposita* *titulus non in eodem*, & sanctifica nos Spiritu sancto tuo, &c.

Ad octavum præceptum pertinet virtus, qua nominatur, Veritas seu veracitas, quæ est virtus, id est, firmitas quædam in voluntate seu firma *proprietate* congruentiam præstans opinionum, sermonis & gestuum cum re, nec errore, petulantia, aut cupiditate nocendi, aliud sentire, & aliud ostendere.

Suntq; demonstrationes perspicuæ, cur necessaria sit veritas.

P R I M A.

hinc est a proprietate Quia Deus et creatura rationales tales sunt, ut res intelligant.

Tunc autem intellectio rerum fit, cum intelliguntur, quales sunt.

Veritas igitur necessaria est, quia est intellectio & ostensio rerum, quales sunt.

S E C U N D A.

hinc sumptum a istius in g. sequet. Tollere veritatem, est confundere & destruere vitam, ut si venena dicantur esse remedia, si in numeris, contractibus, iudicijs falsa misceantur, vita turbatur.

Necessaria est igitur veritas.

Hic præcipue repetenda est admonitio, quam *sapere*

sapē inculcamus. Ideo Deus generi humano virtutum cognitionem tradidit, ut doceret qualis sit ipse, quia vult nostras mentes & voluntates suam congruere, iubet nos esse veraces, ut firmissimè statuamus ipsum veracem esse, & eius sermonem non esse præstigias, vel ambiguitates offusas hominibus, tanquam pomum Eridos, aut Sphingos ænigmata, nec minus Dei inania terribilamenta esse, nec promissiones editas, ut stultos quoquo modo inuitent. Sed vox illa, quæ extat apud Paulum, immota est. Est autē Deus verax. ad Rom. 3.

Hac sententia confirmata in animis, existunt suo ordine, timor Dei & fides, seu fiducia, & spes veniæ. David certo metuit & expectat pœnas pro adulterio, sed scit gradus constitutos esse timoris & fidei, iuxta illud: Gratia exuberat supra delictum. Rom. 5. Petit igitur veniam, & scit recipi petentes, & impetrare mitigationem pœnarum.

Hic etiā statuendum & asseuerandum est, tum Deus sit verax, nequaquam in Deo ponendas esse contradictorias voluntates. Promissio est vniuersalis, quæ affirmat omnes ad Mediatorem confugiētes recipi. Nequaquam igitur imaginandum est, quod ad voluntatē Dei attinet, foris offerri omnibus veniam, sed intus aliam voluntatem inclusam esse, quæ nolit recipere aliquos confugiētes ad Mediatorem. Sed firmissimè statuendum

dum est, cum Deus sit verax, eam solam esse voluntatem Dei, quam ostendit in expresso verbo, non esse in eo contradictorias voluntates.

Vicinae sunt virtutes veritati, Constantia in vera sententia, quæ nihil aliud est, nisi perseverantia in veritate, quia constantia in causis non veris, est turpis & exitiosa pertinacia, de qua dicitur: Errare humanum est, perseverare in errore, diabolicum est. Est & candor virtus vicina veritati, aliquid leniens in interpretatione, quod vel improprie, vel horridius dictum est. Sicut ἐπιείκεια est vicina iusticiæ, summum ius seu rigorem (ut vocant) tenui. Comprehenduntur autem constantia & candor eadem demonstratione, qua veritas præcipitur.

Sic ad iusticiam referantur, beneficentia, liberalitas, misericordia, gratitudo & temperantia. Nam beneficentia, liberalitas, misericordia, vicinae sunt iusticiæ. Etsi enim dant indebitum personæ, tamen dant debitum speciei, id est, communi societati, quæ sine beneficentia, liberalitate & misericordia non potest conservari. Sed multo illustrius est dicere, dare eas debitum Deo, quia Deus vult intelligi has virtutes, quæ proprius ad bonitatem accedunt, ut sciamus ipsum talem esse sicut scriptum est: Misericordia superat iudicium, id est, rigorem iuris. Item: Remittite, & remittetur vobis.

Et

acti: 2.
luc. 6.

Et amplitudo misericordiae illustri imagine describitur in domino, qui remittit seruo ingens *Mat. 18.* debitum, & postea punit seruum non remittentem, ut intelligamus, & excellere in ipso misericordiam, & velle eum, ut nos quoque misericordiam propter ipsum exerceamus, praesertim cum in nostris officijs misericordiae velit esse agnitionem nostrorum peccatorum, & diuinae condonationis,

iuxta illud: Beati misericordes, quia misericordiam consequentur. *Mat. 5. 48.* Item Nazianzenus: *Εἰ δὲ ἀδελφοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ πρόχριστον τὸ πρῶτον, ὅκτω γὰρ οἰκτὴρ καὶ θεῷ σαθμίζεται.* miseriam apparet, & soli Deo.

Reliquae demonstrationes perspicuae sunt, ut de gratitudine inter homines.

Necessaria est aequalitas, ut seruetur genus *Cic. in orat. Ranae.* humanum.

Sublata gratitudine, tollitur aequalitas.

Ergo necessaria est gratitudo.

ITEM.

Necessaria copulatio est caussa & effectus.

Benefactor, ut Deus, vel homo, est caussa salutis alteri,

Ergo seruatus debet agnoscere illam copulationem.

Et sanxit Deus inter homines gratitudinem, ut agnoscamus ipsi quoque debere gratitudinem.

DE TEMPERANTIA.

Omnis natura est conseruatricis sui recte ordine. *G 3 Tem.*

Temperantia seruat animantia.

Ergo est necessaria.

Ha virtus infert
ad 7 scripta.

Sedulitas etiam ad iusticiam pertinet, quæ
est virtus præstans diligentiam in officio; Ex
trema sunt, ignavia ^{in officio} et ^{in officio} πολυπραγμοσύνη; Paul
lus de ea præcipit, 1. Thess. 4. cum iubet nos ex
cellere hac in re, et ambitiose hoc tueri, et ^{et firmo}
amantes quietis, et propria faciamus. Et Pe
trus præcipit cauere, ne simus ^{αἰδοῦσθε τοὺς κυρίους}
πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους, id est, ne curiose admisceamus nos alicui
negocijs.

n Epist. 4. cas
vite 9.

conclusio.

Hactenus recitavi distributionem virtutum,
de qua semper in conspectu sit hæc admonitio.
Rectissimè sumi species et ordinem virtutum
ex Decalogo. Deinde et hæc admonitio neces
saria est. Virtutum alia simpliciter necessaria
sunt omnibus: Alia non necessaria. Necessarias
esse sciamus eas, de quibus extant præcepta in
lege diuina, quæ ad nos pertinent, et commina
tiones, quæ vicijs contrarijs iram Dei denunc
ant, de quibus inquit Paulus: Propter hæc ven
nit ira Dei super omnes inobedientes.

ad Ephes. 5.

Sunt autem necessaria, agnitio Dei, timor,
fides, dilectio Dei, confessio, gratiarum actio, in
uocatio, cura tuendi ministerij, obseruatio cere
moniarum, quas Deus instituit, sorgh erga pa
rentes et natos, obedientia erga magistratus, iu
sticia erga proximos, sedulitas, veritas, castitas,
modestia,

modestia, temperantia, beneficentia, mansuetudo, sollicitudo. Non necessaria, ut heroica fortitudo, qualis fuit in Achille, aut similibus, quae etsi est magnum decus, tamen est singulare donum Dei, quod non paratur nostra industria. Sic virtus humanitas non est omnium.

SECUNDVS *Secundi libri quatuordecim capita.*
LIBER.

DE IUSTITIA. *CAPITVLVS*

Iustitia vocabulum iusticie varie usurpatur, & virtus, quae sic nominatur, multas virtutes complectitur, ac valde prodest diuisiones & descriptiones recte tenere. Est autem triplex vocabuli usus.

Primum, saepe usurpatur nomen iusticie pro iusticia vniuersali, id est, pro obedientia iuxta omnes leges, ut cum dicimus, Aristidem esse iustum, id est, obedientem omnibus legibus. Sic saepe de iusticia legis usurpatur hoc nomen apud Paulum, & alibi: Non auditores legis, sed factores iusti pronunciantur, id est, obedientes legibus. Item: Feci iudicium & iusticiam, id est, turpia damnaui, & omnia recta facta approbaui.

Exordium in vlt. textu de p. ditionis huius d.

1. Iusticia vniuersalis.

Rom. 2.

Psul. 119.